

VARBŪT MAN JĀKĻŪST PAR DĀRZNIECI?

ANNAI SAKSEI - 120

Virtuālo izstādi sagatavoja RTK bibliotēkas vadītāja Madara Vīlpa

ANNA SAKSE

16.01.1905 - 02.03.1981

Dzimusi sīkzemnieku Oto Saksa un Minnas Sakses (dzimušas Kļaviņas) ģimenē kā otrais bērns (vecākais brālis Aleksandrs, jaunākie bērni – Austra un Haralds). Lai gan tēvs Oto Sakss bija tikai trīs ziemas mācījies pagastskolā, viņš abonējis "Mājas Viesa Mēnešrakstu", lasījis grāmatas, žurnālus, avīzes, aizrā vies ar šahu. Visvairāk tēvam patikusi dārzniecība – viņš potējis ābelītes (māsas vīrs, muižas dārznieks, piegādājis potzarus), audzējis tomātus, tabaku un puķu stādus. Māte Minna Sakse pēc pagastskolas beigšanas mācījusies Jaungulbenes Siltā meiteņu skolā, pratusi vācu valodu, mīlējusi dziesmas un bijusi laba stāstītāja. Vecaistēvs, kalējs Jānis Sakss, zinājis daudz pasaku un vakaros tās stāstījis.

Annas Sakses pseidonīmi – Austra Sēja, Smīns, Trīne Grēciņa, Zane Mežadūja

ANNA SAKSE

Rakstniece mācījusies Augulienas pamatskolā, Lejasciema ministrijas skolā (1916–1919) un Lejasciema reālgimnāzijā (1920–1924). Studējusi Latvijas Universitātes Filoloģijas un filozofijas fakultātē, bet studijas nav pabeigusi (1925–1927). Strādājusi laikrakstā Pēdējā Brīdī par tulkotāju un korektori, saistījusies ar komunistisko pagrīdi. Kādu laiku strādājusi tēva mājās, tad atkal par korektori izdevniecībā Valters un Rapa. Darbojusies mākslinieku un rakstnieku biedrībā Zaļā vārna (1929–1932). Otrā pasaules kara laikā evakuējusies uz PSRS. Latvijā atgriezusies 1944. gadā, dzīvojusi Madonā, Lejasciemā, Rīgā, no 1946 Mežaparkā. Piedalījies Ārkārtējās komisijas darbā, kas izmeklēja fašisma nodarījumus. Strādājusi laikrakstā Cīņa, pievērsusies publicistikai, vēlāk strādājusi tikai literāro darbu.

ANNA SAKSE

Pirmā publikācija – dzejolis Dieva sapnis publicēts laikrakstā Tukuma Ziņas 1925. gadā. 20., 30. gados periodiskajos izdevumos publicē dzeju un prozu. 40. un 50. gados prozā rāda notiekošo Latvijas laukos pirmspadomju un kolektivizācijas laikā. Romāni Darba cilts (1941), Pret kalnu (1948; PSRS valsts prēmija, 1949), Dzirksteles naktī 2 daļas (1951–1957). Īsajā prozā psiholoģiski pārliedzinošs kara laika pārdzīvojumu tēlojums. Sarakstījusi daudzus stāstu un pasaku grāmatas bērniem: Trīs šķūnīši (1944), Čitas burtnīca (1958), Kā zaķis brauca uz Rīgu pēc skābu kāpostu sēklām (1986) u.c. Daiļrades pēdējā posmā rakstījusi literārās pasakas, kas apkopotas krājumos Kalējdēls Kaspars (1964), Pasakas par ziediem (1966).

PAR PASAKĀM

"Pasaka ir ļoti lakonisks un reizē ļoti ietilpīgs žanrs, kurā ērti ietveras gan dabas vērojumi, gan cilvēku nākotnes sapņi, gan daudzu paaudžu dzīves gudrība - pat veselu romānu viela un filozofiskas pārdomas. Varbūt tāpēc pasakas arvien ir atradušas ceļu pie visdažādākā vecuma lasītājiem".

/Krājuma "Pīķa kunga stāsts" ievadārdi/

"Pasakā, tāpat kā lielajā literatūrā, var atrast visu - gan tautas gudrību, gan romantiku, gan cilvēka raksturus".

/Krājuma "Zāles stiebrs" ievadārdi/

PASAKAS PAR ZIEDIEM

Pasakas par ziediem ir zināmākais no A. Sakses literārajiem darbiem, un interesanti, ka pasaku rakstīšanu aizsāka kāds pasakains notikums. A. Sakse kādā vasaras naktī braukusi apciemot vecākus, taču uz staciju neviens nav atnācis pretī. Tā kā bijis vēls, rakstniece izdomājusi iet īsāko ceļu, taču tas nebija labi pazīstams un veda caur mežu. Rakstniece apmaldījusi. Nezinot uz kuru pusi iet, viņa apstājusies un tad sajutusi, ka no meža noriņas plūdis salds un apreibinošs aromāts, tas nācis no maigiem bāliem ziediņiem – naktsvijolēm. Jāpiemin, ka vecāku mājās viņa nonākusi tikai nākamās dienas vakarā, taču viņai bijusi sajūta, ka pasakainie meža gari viņu novirza no ceļa. Šis atgadījums rakstnieces atmiņā iespiedās tik dziļi, ka tam par godu tapa viņas pirmā pasaka Naktsvijole.

10 FAKTI PAR ANNU SAKSI UN VIŅAS PASAKĀM

1. Viņas vecvecāki bija lieli pasaku stāstītāji
2. Piecu gadu vecumā tapusi pirmā pasaka
3. Kopš bērnības gāja ganos un ļoti iemīlēja dabu
4. Pasaka "Kalējdēls Kaspars" tapa balstoties uz grafiķa Daina Rožkalna ilustrācijām
5. "*Nemu dzīvi un radu pasaku*" - galvenokārt visas pasakas balstās uz savu dzīves pieredzi
6. Pasakās var lasīt dažādas atkāpes no autores puses
7. Autores pasakās ir jūtamas latviešu un cittautu folkloras vēsmas
8. Pasaku sižeti ir savdabīgi aktualizēti, nav distances to, ko rakstniece stāsta, un dzīvi, ko mēs dzīvojam
9. Pasakas stāsta par pašreizējību, jūtām bagātu cilvēku, slavina darbību, apliecina dzīves, dzīvības un pasaules skaistumu
10. Darbi tulkoti lietuviešu, ukraiņu, armēņu, vācu, angļu, franču, spāņu, poļu un citās valodās